ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-12

MASOFAVIY TA'LIMDA PEDAGOGIK MAHORAT.

Xolmamatova Nilufar Rustamovna
Xo'shboqova Muhayyo Xayrulla qizi,
Termiz davlat pedagogika instituti talabasi .
e-mail: nilufarxolmamatova119@gmail.com

Annotatsiya: Maqolaning asosiy maqsadi masofaviy ta'limni ta'limning yangi shakli sifatida asoslash va muhokama qilishdir. Ushbu maqola masofaviy ta'limni rivojlantirishning asosiy tendentsiyalarini belgilaydi, masofaviy va an'anaviy ta'lim o'rtasidagi farqlarni ko'rsatadi. Masofaviy ta'limda o'qituvchilar va talabalar tomonidan yuzaga keladigan bir qator muammolarni tahlil qiladi.

Kalit so‘z: ta’lim ,pedagogik ,mahorat, maqsad,o‘qitish, tahlil, komunikatsiya, texnologiyalar,talab.

KIRISH

Pedagogik mahorat – bu o‘qituvchining o‘quvchilar bilan samarali muloqot o‘rnatish, ularni bilim olishga rag‘batlantirish, ta’lim jarayonini interaktiv va individual tarzda tashkil etish qobiliyatidir. Masofaviy ta’lim sharoitida pedagogik mahorat yangi talab va qobiliyatlarni o‘z ichiga oladi, chunki an’anaviy darsdagi muloqot va baholash usullari onlayn platformalarda o‘zgartirilgan shaklda amalga oshiriladi.Masofaviy ta’limda pedagogik mahorat o‘qituvchining muvaffaqiyatli faoliyati uchun asosiy omildir. U texnologik kompetensiya, pedagogik kommunikatsiya, individual yondashuv va samarali baholashni o‘z ichiga oladi. O‘qituvchining pedagogik mahorati qanchalik rivojlangan bo‘lsa, masofaviy ta’lim samaradorligi shunchalik yuqori bo‘ladi. Shu bilan birga, bu jarayon doimiy professional rivojlanish, innovatsion metodlarni o‘zlashtirish va tajriba almashish orqali kuchaytiriladiBugungi kunda texnologiyalar tez rivojlanishi bilan ta’lim jarayoni ham sezilarli darajada o‘zgarib bormoqda. An’anaviy maktab va universitetlardan tashqari, masofaviy ta’lim (online learning) keng tarqalmoqda. Shu bilan birga, masofaviy ta’lim samarali bo‘lishi uchun pedagoglarning pedagogik mahorati muhim ahamiyatga ega.Masofaviy ta’limning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

1. Masofadan o‘qitish: O‘quvchilar va o‘qituvchi jismoniy jihatdan bir joyda bo‘lmaydi, shuning uchun interaktiv metodlar va onlayn platformalardan foydalanish zarur.
2. Moslashuvchanlik: O‘quvchilar o‘z vaqtlarini rejalashtirib, darslarni o‘z qulay vaqtlari bilan o‘rganishlari mumkin.
3. Texnologiyalarga asoslanganlik: Video darslar, elektron resurslar, virtual laboratoriyalar va test tizimlari o‘quv jarayonini boyitadi.

Masofaviy ta’lim – bu o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi o‘zaro ta’sir axborot-Discover moreGoogle Classroom Ta'lim texnologiyasi.Masofaviy ta’lim kommunikatsiya texnologiyalari yordamida amalga oshiriladigan o‘qitish tizimidir. U an’anaviy dars shakllaridan farqli o‘laroq,vaqt va makon chegaralarini yo‘qotadi, bu esa o‘quvchilargaistalgan joyda, istalgan vaqtda ta’lim olish imkonini yaratadi. Shu bilan birga, bu tizimda asosiy muammolardan biri –pedagogik interaktivlikni ta’minlash masalasidir. Chunki masofadan o‘qitishda o‘quvchi va o‘qituvchi o‘rtasidagi muloqot real muhitdagidek tabiiy kechmaydi,o‘qituvchi o‘quvchi kayfiyatini, faolligini bevosita kuzata olmaydi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-12

Bugungi kunda O‘zbekiston Respublikasida ham raqamli ta’lim tizimini rivojlantirish,o‘qituvchilarning axborot-kommunikatsiya savodxonligini oshirish hamda masofaviy ta’lim uchun qulay infratuzilma yaratishga alohida e’tibor qaratilmoqda.Xususan, “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida onlayn ta’lim platformalari,masofaviy o‘qitish dasturlari va elektron resurslar tizimi takomillashtirilmoqda. Masofaviy ta’lim texnologiyasi o‘z ichiga quyidagilarni oladi:

•Ta’limga oid axborotni taqdim etish texnologiyasi;

•Ta’limga oid axborotni uzatish texnologiyasi; •Ta’limga oid axborotni saqlash va qayta ishlash texnologiyasi. Ta’limga oid axborot - bu o‘quvchiga ma’lum faoliyatni malakali bajarish imkonini beradigan bilimlardir. Masofaviy ta’limda, eng avvalo, yaratilayotgan elektron darsliklarga alohida talablar qo‘yiladi. Ular tarkibidagi axborot kompyuter ekranida qabul qilishning psixofiziologik xususiyatlari hamda unga kirish texnologiyasi bilan bog‘liq holda butunlay boshqacha tarzda tashkil etilishi va tuzilishga ega bo‘lishi kerak.

Ta’limga oid axborotni saqlash, qayta ishlash va o‘quvchiga yetkazish, shuningdek, o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi interaktiv muloqotni ta’minlash -bularning barchasi kompyuter texnologiyalariga asoslangan apparat-dasturiy vositalar yordamida amalga oshiriladi. Bu esa o‘z navbatida axborot texnologiyalarini tashkil etadi. Masofaviy ta’lim bir qator pedagogik tamoyillar asosida tashkil etiladi:

-Interfaollik tamoyili.Bu tamoyil nafaqat o‘qituvchi bilan tinglovchi o‘rtasidagi, balki tinglovchilarning o‘zaro muloqotini ham ifodalaydi. Tajriba shuni ko‘rsatadiki, o‘quvchilar o‘rtasidagi axborot almashinuvi o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagidan ko‘proq bo‘ladi.

-Boshlang‘ich bilimlar tamoyili.Masofaviy ta’limni samarali amalga oshirish uchun o‘quvchi oldindan tayyorlangan bo‘lishi, shuningdek, kompyuter va Internet tarmog‘idan foydalanish uchun zarur texnik vositalarga va ko‘nikmalarga ega bo‘lishi zarur.

-Individuallashtirish tamoyili.O‘quv jarayonida kirish va joriy nazorat o‘tkaziladi. Ularning natijalariga asoslanib, har bir tinglovchi uchun individual o‘quv rejasi tuziladi, shu jumladan, yetishmayotgan bilim va ko‘nikmalarni to‘ldirish uchun qo‘shimcha topshiriqlar belgilanadi.

-Identifikatsiya (shaxsni aniqlash) tamoyili.Bu tamoyil o‘quvchining mustaqil ishlashini nazorat qilish zaruratini bildiradi. Bu yuzma-yuz uchrashuvlar, videokonferensiyalar, yoki turli texnik vositalar orqali amalga oshiriladi.

-Ta’lim jarayonining reglamentlashtirilganligi tamoyili.Bu tamoyil o‘quv jarayonining qat’iy reja asosida olib borilishini, ya’ni o‘quv faoliyati uchun aniq jadval va nazorat tizimi ishlab chiqilishini taqozo etadi.

-Yangi axborot texnologiyalarini qo‘llashning pedagogik maqsadga muvofiqlik tamoyili.Masofaviy ta’lim tizimini loyihalash, yaratish va tashkil etish jarayonida mavjud axborot texnologiyalarining qo‘llanishi pedagogik jihatdan qanchalik asosli ekanligi oldindan baholanishi lozim. Bu tamoyil o‘qitish jarayonida biror texnik vositaga haddan tashqari tayanib, notekis yo‘nalishda rivojlanish xavfini oldini oladi.

Ta’limning ochiqligi va moslashuvchanligi tamoyili.Bu tamoyil ta’lim tizimining “yumshoqligi”, ya’ni tinglovchilar uchun yosh, boshlang‘ich ta’lim darajasi yoki kirish imtihonlari (suhbat, test, imtihon va boshqalar) bo‘yicha cheklovlarning minimal darajada bo‘lishi bilan ifodalanadi.Shu bois, qabul qilingan tinglovchilarni individual o‘qitish jarayonida ta’lim muassasalari tomonidan qo‘shimcha pedagogik yordam va resurslar talab qilinadi. Bunda axborot jihatdan barqaror (invariant)

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-12

ta’lim tizimi saqlanib qoladi, bu esa bir oliygohdan boshqasiga o‘tish imkoniyatini kafolatlaydi. Xulosa qilib aytganda, masofaviy ta’lim shaxsning eng muhim ijtimoiy huquqlaridan biri - ta’lim olish huquqini amalga oshirish imkonini beradi. Shu sababli, bu ijtimoiy ta’sir masofaviy ta’limning pedagogik va ijtimoiy jihatdan maqsadga muvofiqligini baholashda albatta inobatga olinishi kerak.

Masofaviy ta’lim zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan holda ta’lim jarayonini tashkil etishning muhim shakllaridan biri hisoblanadi. Ushbu ta’lim turi o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi makon va vaqt chegaralarini bartaraf etib, bilim olish imkoniyatlarini kengaytiradi. Masofaviy ta’limning ilmiy mohiyati shundaki, unda ta’lim jarayoni elektron platformalar, raqamli resurslar va interaktiv aloqa vositalari orqali amalga oshiriladi hamda o‘quvchining mustaqil ta’lim olish faoliyati yetakchi o‘rinni egallaydi.

Masofaviy ta’limda pedagogik jarayon an’anaviy ta’limdan farqli ravishda o‘qituvchining bevosita nazorati bilan emas, balki rejalashtirilgan elektron ta’lim muhiti orqali boshqariladi. Bu holat pedagogdan yuqori darajadagi pedagogik mahoratni talab etadi. Chunki masofaviy ta’limda o‘qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki maslahatchi, yo‘naltiruvchi va motivator sifatida faoliyat yuritadi. Shu sababli pedagogik mahorat masofaviy ta’lim samaradorligini ta’minlovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Pedagogik mahorat masofaviy ta’lim sharoitida o‘qituvchining ilmiy bilimlari, metodik tayyorgarligi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalana olish ko‘nikmalari hamda pedagogik madaniyatining uyg‘unligi sifatida namoyon bo‘ladi. O‘qituvchi masofaviy ta’lim jarayonida ta’lim mazmunini to‘g‘ri tanlash, uni mantiqiy va tushunarli shaklda taqdim etish, o‘quvchilarning mustaqil faoliyatini tashkil etish va baholash jarayonini adolatli olib borish orqali o‘z pedagogik mahoratini namoyon etadi.

Masofaviy ta’limda pedagogik mahoratning muhim jihatlaridan biri kommunikativ kompetensiyadir. Chunki virtual ta’lim muhitida o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi muloqot cheklangan bo‘lib, u asosan yozma, audio va video aloqa orqali amalga oshiriladi. Shuning uchun pedagog o‘z fikrini aniq, ravon va ilmiy asoslangan holda yetkaza olishi, o‘quvchini faollikka undovchi pedagogik usullardan foydalanishi zarur. Bu jarayonda motivatsiya yaratish, o‘quvchining qiziqishini saqlab qolish pedagogik mahoratning muhim ko‘rsatkichlaridan biri hisoblanadi.

Masofaviy ta’lim sharoitida pedagogik mahorat o‘qituvchining innovatsion yondashuvi bilan ham belgilanadi. Zamonaviy pedagog virtual darslarni loyihalash, interaktiv topshiriqlar ishlab chiqish, elektron baholash tizimlaridan foydalanish orqali ta’lim jarayonining sifatini oshiradi. Bunda o‘qituvchining ijodkorligi va metodik tafakkuri muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki masofaviy ta’limda an’anaviy usullarni to‘liq qo‘llash imkoniyati cheklangan bo‘lib, yangi pedagogik yechimlar talab etiladi.

Xulosa qilib aytganda, masofaviy ta’lim va pedagogik mahorat o‘zaro uzviy bog‘liq tushunchalardir. Masofaviy ta’limning samarali tashkil etilishi pedagogning kasbiy mahorati, metodik saviyasi va raqamli kompetensiyasiga bevosita bog‘liq. Yuqori pedagogik mahoratga ega bo‘lgan o‘qituvchi masofaviy ta’lim sharoitida ham o‘quvchilarning bilim, ko‘nikma va malakalarini muvaffaqiyatli shakllantira oladi hamda ta’lim jarayonining sifatini ta’minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1.O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent: O‘zbekiston.2020.

2.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli ta’lim tizimini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori. – Toshkent, 2021.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-12

3.Hasanboeva O., Yo‘ldosheva Sh.Pedagogika nazariyasi va amaliyoti.– Toshkent: Fan vatexnologiya, 2019.

4.Saidahmedov N.Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat.– Toshkent: Ilm ziyo,2018.

5.Mavlonova R., Abduqodirov A.Zamonaviy ta’lim texnologiyalari.– Toshkent: O‘qituvchi,2021.

6.Ziyomuhammadov B.Masofaviy ta’limda interfaol metodlarda foydalanishning nazariy asoslari . Toshkent: Innovatsiyalar 2022.